

Richtinggevende kaders culturele functies, gemeente Heerenveen (december 2015)

1. Inleiding / context

1.1 Inleiding

In april 2014 hebben de vier culturele instellingen in Heerenveen (het Museum Heerenveen, het Posthuis Theater, Ateliers Majeur en de Bibliotheken Mar en Fean (Heerenveen)) een 'Samenwerkingsovereenkomst Cultuurbedrijf Heerenveen' gepubliceerd. De gemeenteraad verzocht de instellingen de samenwerkingsovereenkomst voor het einde van 2014 nader uit te werken in een bedrijfsplan. In december 2014 hebben de directeuren van de instellingen de gemeente echter geïnformeerd dat als gevolg van verschillen in inzicht het niet lukt om samen een bedrijfsplan op te stellen.

In haar vergadering van 31 maart 2015 heeft het college van B&W geconcludeerd dat hierdoor de gemeente genooddaakt is om actief te sturen als zij de gewenste versterking van de culturele functie wil realiseren. Als basis voor deze sturing heeft het college besloten in eerste instantie richtinggevende kaders op te stellen. Hierbij gaat het naast de afzonderlijke culturele kernfuncties om de gemeenschappelijke thema's waar samenwerking tussen verschillende culturele instellingen de culturele functie in Heerenveen nadrukkelijk kan versterken.

Ten aanzien van de richtinggevende kaders heeft het college in haar vergadering van 31 maart jl. de volgende uitgangspunten vastgesteld:

1. Sterke culturele functies cq een aantrekkelijk cultureel aanbod dat aansluit bij de behoefte van de inwoners van de gemeente.
2. Functies zijn leidend, organisaties/instellingen en accommodaties volgend. Financiën worden vooral ingezet voor de functie.
3. Toekomstbestendige culturele functies.
4. De culturele functies moeten geleverd worden tegen zo efficiënt mogelijk inzet van gemeenschapsmiddelen.

1.2 De kracht van cultuur

In het geldende gemeentelijk cultuurbeleid¹ wordt als volgt ingegaan op de kracht van kunst en cultuur voor de gemeente Heerenveen:

"De waarde en de kracht van cultuur is een intrinsieke..... Behalve als waarde op zich, bewijst cultuur in Heerenveen haar meerwaarde als sociaal bindmiddel, als middel tot vermaak en educatie, als instrument voor vestiging van bedrijven, als trekker van publiek uit de regio en van toeristen."

"Door deze eigenschappen cultuur in belangrijke mate bij een de leefbaarheid van de gemeente. Cultuur van heden en verleden bepaalt immers mede de sfeer van de leef- en werkomgeving.... Bovendien: cultuur is niet alleen voor, maar vooral van, de burgers, het culturele leven zorgt voor ontplooiing van mensen en ontmoetingen met mensen midden in de gemeenschap, bij manifestaties in het verenigingsleven etc."

1.3 Doel / doelstellingen cultuur in Heerenveen

Uitgaande van de kracht van kunst en cultuur stellen we het volgende hoofddoel voor bij deze richtinggevende kaders:

"Heerenveen wil zich profileren als een gemeente waar alle inwoners cultuur in z'n verschillende facetten kunnen beleven. We willen de belevingswaarde van kunst en cultuur voor Heerenveen maximaal benutten. Hierbij geven we vorm aan de

¹ 'Op maat': Kunst- en cultuurnota Heerenveen 2007-2017, Raijmakers & Hofmeester, vastgesteld door de gemeenteraad op 1 november 2007

maatschappelijke, economische en sociale waarde van cultuur voor onze inwoners en de regio.”

Hiervoor hebben we het volgende nodig:

1. Een culturele infrastructuur die een toekomstbestendig en duurzaam karakter heeft.
2. Een duidelijker cultuurprofiel Heerenveen.
3. Versterking van de culturele functie(s) en de daarbij behorende culturele infrastructuur.
4. Meer verbinding / samenwerking tussen de culturele functies en de cultuurorganisaties die moet leiden tot meer synergie.
5. Nieuwe verdienmodellen en financieringsvormen die (beter) passen bij het aanbieden van cultuur in de moderne maatschappij.

1.4 Ontwikkelingen in de cultuursector en de maatschappij

De kunst- en cultuursector is in Nederland enorm in beweging. De verhoudingen in de cultuursector veranderen in snel tempo. Zonder vernieuwing is het niet mogelijk het hoogwaardige culturele voorzieningenniveau in Heerenveen op peil te houden. Over het algemeen staat hier, net als elders, het aantal cursisten, gebruikers, bezoekers of leden onder druk. De bezettings- of gebruikersgraad per geleverd product of activiteit neemt vaak af. De oorzaak van de afname verschilt heel erg per functie en instelling, maar er is wel een aantal gezamenlijke (maatschappelijke) tendensen aan te wijzen, bijvoorbeeld:

- digitalisering en individualisering;
- toenemende concurrentie in de vrije tijdsmarkt;
- ander klantgedrag en -behoefte;
- terugtrekkende overheid;
- vergrijzing;
- de economische crisis;

De veranderende maatschappij vraagt ook om een andere benadering van het publiek. Waar vroeger een statische expositie of voorstelling op zich voldoende aantrekkelijk was, vraagt het publiek nu veel meer om een integraal aanbod en hoge belevingswaarde. En waar het publiek zich voorheen als trouwe klant of bezoeker gedroeg, zal men nu nog harder moeten werken aan een duurzame relatie met de klant. Cocreatie en interactie zijn daarin moderne sleutelwoorden. Om de klant te binden is het zaak zijn/haar wensen en behoeften veel beter te (leren) kennen. Dat vraagt om andere instrumenten en een andere benadering en ook daar ligt een opdracht voor de toekomst. Marketing wordt voor alle instellingen belangrijker. Niet alleen om de klant te bereiken, maar ook om aan te kunnen bieden waar de klant om vraagt.

Gelet op de terugtrekkende overheid en het feit dat het steeds moeilijker wordt om geld uit het bedrijfsleven (sponsoring) te genereren, zal gezocht moeten worden naar andere, nieuwe financierings- of inkomstenbronnen. De komende jaren staat de cultuursector grote ingrepen te wachten. Aan de gestage groei van de laatste decennia op landelijk niveau komt een einde. In allerlei sectoren en vanuit alle overheidslagen wordt behoorlijk bezuinigd op kunst en cultuur.

De ontwikkelingen vragen om een zakelijke instelling, een proactieve houding als het gaat om alternatieve verdienmodellen en een forse inspanning op het gebied van bereik, zichtbaarheid en educatie. Hiermee kan het draagvlak in de Heerenveense samenleving verder worden vergroot.

Enkele algemene belangrijke bewegingen zijn bijvoorbeeld:

- cultuureducatie als een speerpunt;
- bundeling van krachten in het culturele domein met maximaal benutten van synergie. De nadruk wordt plaatselijk steeds meer gelegd op activiteitengebieden

en functies in plaats van instellingsbelang en er ontwikkelt zich een vraag- en klantgerichte benadering. Er is onder gebruikers en publiek steeds meer een hang naar beleving;

- overheden stimuleren het particulier initiatief en cultuur wordt daarnaast steeds meer verbonden met andere aspecten van gemeentebestuur zoals economie / aantrekkelijk centrum;
- cultuur wordt ook steeds meer als middel ingezet, bijvoorbeeld in het sociale domein (bevorderen van sociale cohesie).

1.5 Vraaggerichte benadering

Behalve de bibliotheek(functie) is cultuur geen wettelijk-verplichte taak van de gemeente. De gemeente kiest ervoor middelen beschikbaar te stellen voor cultuur vanuit verschillende overwegingen die te maken hebben met de 'gemeenschapswaarde' van deze functies voor de inwoners van de gemeente: op het sociale vlak, het economische vlak en de meerwaarde van cultuur in de breedste zin van het woord in het leven van de inwoners. Deze gemeenschapswaarde ligt ten grondslag aan de richtinggevende kaders ten aanzien van de afzonderlijke culturele kernfuncties en de gemeenschappelijke thema's.

In de huidige situatie hanteert de gemeente bij het beschikbaar stellen van subsidies aan de culturele instellingen het basisprincipe van de instandhouding van de instelling. Daarbij stelt de gemeente wel bepaalde kwaliteitseisen waar de instellingen aan moeten voldoen en wordt verwacht dat deze terugkomen in de beleidsplannen van de instellingen.

Conform het collegeakkoord 2014-2018 en de nu vastgestelde uitgangspunten zijn de functies leidend. De gemeente heeft een subsidie of contractueel relatie met de betrokken instellingen voor het leveren van de functies die inspelen op de behoeften van de inwoners. De aanbieders van de culturele functies zullen deze behoeften goed moeten kennen en hun functies en activiteiten daarop aan laten sluiten. Bij de overgang naar deze expliciet meer vraaggerichte benadering dient er wel rekening te worden gehouden met de bestaande situatie en de tijd die huidige en potentiële aanbieders nodig hebben om hierop in te spelen. Uitgangspunt hierbij is ontwikkeling en versterking van de totale culturele functie met respect voor bestaande organisaties.

Monitoring en Evaluatie

Bij de grotere nadruk op een vraaggerichte benadering horen SMART geformuleerde afspraken tussen de gemeente en culturele instellingen. Bij de nadere uitwerking (en eventuele uitvoering) van de richtinggevende kaders zullen in overleg met de instellingen criteria worden gesteld als basis voor monitoring en evaluatie. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het aantal cursisten, gebruikers, bezoekers, leden etc. en dus bezettings- of gebruikersgraad (zie hierboven). Ook voor de meer kwalitatieve aspecten zullen geschikte criteria worden gezocht. Deze criteria moeten vooral de 'gemeenschapswaarde' van de geleverde functies aantonen.

1.6 Aanbieders van cultuur in de moderne maatschappij

De gemeente ambieert toekomstbestendige culturele functies (zie uitgangspunten en doestellingen hierboven). Hierbij behoren ook aanbieders van cultuur die hiervoor geschikt zijn:

- synergie met overige aanbieders van cultuur in de gemeente;
- draagvlak onder de inwoners van Heerenveen, bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld en politiek en omarmen van het particulier initiatief;
- ondernemende aanbieders (eigen inkomsten, vrienden en relaties, sponsors, fondsen, tarieven) - opereert zo onafhankelijk mogelijk van gemeentelijke subsidie;
- professioneel, vernieuwend en met visie;
- klantgericht en gastvrij;

- richt blik ook naar buiten (Heerenveen en de regio);
- draagt bij aan de culturele uitstraling van Heerenveen met evenementen / festivals;
- draagt bij aan de leefbaarheid en kwaliteit van de het centrum van Heerenveen;
- draagt bij aan de cultuureducatie van (vooral) 0 tot en met 18 jarigen met prioriteit in het onderwijs;
- draagt bij aan het stimuleren van de amateurkunst onder andere op terrein facilitering, pr, marketing.

In dit verband speelt *cultureel ondernemerschap* ook een belangrijke rol. Van culturele instellingen wordt, mede onder invloed van de bezuinigingen, in toenemende mate verwacht dat zij zich als cultureel ondernemer manifesteren en zelf op zoek gaan naar nieuwe, aanvullende inkomsten. Cultureel ondernemerschap is het streven naar een optimale balans tussen zakelijke revenuen en artistieke doelstellingen. Cultureel ondernemerschap bestaat uit vier belangrijke elementen die nauw met elkaar verbonden zijn: artistiek onderscheidend vermogen, maatschappelijk ondernemen met een hoog maatschappelijk draagvlak, meerdere verdienmodellen (economie) en een effectief businessmodel/bedrijfsvoering. Elk van die vier elementen is noodzakelijk voor duurzaam en daarmee toekomstbestendig succes.

Kunst- en cultuurinstellingen zullen steeds meer hybride organisaties worden en moeten investeren in het opbouwen van een netwerk van sponsors voor concrete projecten, activiteiten, tentoonstellingen en evenementen.

2. Proces

2.1 Insteek richtinggevende kaders

Bij de richtinggevende kaders gaat het om enkele gezamenlijke thema's waar (de behoefte aan) samenwerking tussen verschillende culturele instellingen nadrukkelijk aan de orde is en de afzonderlijke culturele kernfuncties (bibliotheek, theater, kunst- en cultuureducatie en cultuurhistorie/cultureel erfgoed). Bij gezamenlijke thema's denken we in eerste instantie aan de volgende clusters:

- Cultuureducatie (doelgroep 18 en jonger);
- Het sociale domein - de bijdrage die cultuur kan spelen in de moderne samenleving waar zelfredzaamheid en saamhorigheid belangrijke begrippen zijn (doelgroep kwetsbare groepen volwassenen in de samenleving);
- Ontmoetingsfunctie cq bijdrage aan een aantrekkelijk centrum;
- Culturele Haadstêd 2018.

2.2 Proces opstellen richtinggevende kaders

Bij het opstellen van de richtinggevende kaders is in eerste instantie gekeken naar de bestaande situatie: we beginnen niet blanco en het geldende beleid is het vertrekpunt. Vervolgens wordt ingegaan op belangrijke trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de culturele sector: de sector bevindt zich in een periode van grote veranderingen (zie para. 1.4 hierboven). Tenslotte wordt voor zowel de gezamenlijke thema's als de afzonderlijke culturele functies een aantal richtinggevende kaders aangegeven. Hier geeft de gemeente de kaders aan voor de gewenste versterking van de culturele functie(s). de nadruk hierbij ligt op 'richtinggevend': geen uitgebreide, volledige visie maar de richting die vervolgens uitgewerkt zal worden in afspraken met de betrokken partijen.

Een eerste aanzet voor de richtinggevende kaders is met (de directeuren van) de vier bestaande culturele instellingen besproken. Verder heeft Kunstwerk, de expertise- en adviesorganisatie voor cultuureducatie, amateurkunst en professionele kunst in Fryslân, commentaar geleverd op de eerste aanzet.

In een bijeenkomst met de vier directeuren aan het einde van september onder leiding van procesbegeleider Arjette de Pree heeft de gemeente haar bevindingen uit de afzonderlijke gesprekken met de directeuren teruggekoppeld. Op basis van een aantal discussiepunten zijn de belangrijkste punten uitgebreid behandeld.

In een vervolgsessie is ingezoomd op de samenwerking tussen de culturele instellingen: waar de grootste meerwaarde te halen is (de 'wat' vraag) en hoe dit opgepakt zal worden.

Zoveel mogelijk wordt in deze definitieve versie van de richtinggevende kaders rekening gehouden met de opmerkingen en het commentaar dat is geleverd en met de discussie met de directeuren.

3. Gezamenlijke thema's

3.1 Inleiding

De beleidsplannen van de culturele instellingen laten zien dat elke instelling (op afzonderlijke basis) ambities, doelstellingen, plannen en activiteiten heeft die betrekking hebben op de gezamenlijke thema's. De gemeente vindt afstemming en een gecoördineerde aanpak van belang om de gewenste versterking van de culturele functie(s) te realiseren.

Cultuureducatie

Het 'educatieve' aspect van cultuur is bijvoorbeeld een belangrijke functie van verschillende culturele instellingen. Het zijn de scholen die vaak het beste inzicht hebben in de behoefte aan cultuureducatie in hun onderwijspakket en het is aan de culturele instellingen om zo effectief mogelijk daarop in te spelen. In een integrale, gecoördineerde aanpak moeten de instellingen aangeven hoe ze (cultuur)educatie samen willen aanbieden en organiseren om optimaal te voldoen aan de behoefte waarbij er onder andere aandacht moet zijn voor de relatie scholen-culturele instellingen en de rolverdeling tussen de culturele instellingen². Voor de gemeente is het evident dat de rol van combinatiefunctionaris hierbij van eminent belang is.

Sociaal domein

In verband met de recente decentralisatie van het rijk naar de gemeenten van een aantal kerntaken op het gebied van het 'sociaal domein' is dit een thema dat nu nadrukkelijk op lokaal niveau speelt. De culturele sector in zijn verschillende facetten is hier ook bij betrokken en draagt bijvoorbeeld bij aan versterking van sociale cohesie, met name voor mensen die extra steun nodig hebben om hun plek in de samenleving te vinden. Hierbij zijn laagdrempeligheid en maatschappelijke betrokkenheid sleutelwoorden. De culturele instellingen dienen nauw met elkaar samen te werken op dit gebied en de gemeente wil de rol van cultuur op het gebied van sociale cohesie maximaal benutten.

Ontmoetingsfunctie

Nog een voorbeeld van een gezamenlijk thema is de 'ontmoetingsfunctie'. Het is belangrijk dat een zo groot en breed mogelijk publiek in aanraking komt met de verschillende culturele functies (speerpunt 'participatie' van het gemeentelijke cultuurbeleid) en ontmoeten hoort hier ook bij. Het bevorderen van 'ontmoeting' is geen doel op zich voor de culturele instellingen maar een gecoördineerde aanpak moet zorgen voor afstemming en het voorkomen van onnodige concurrentie (ook met het oog op de subsidie van de gemeente hiervoor). Tevens kunnen de culturele instellingen hierbij samen optimaal bijdragen aan de aantrekkelijkheid van het centrum van Heerenveen. Bij ontmoeting ligt verder een link met het sociaal domein (zie alinea hierboven).

Conform het besluit van het college van B&W van 14 juli jl. wordt een bescheiden percentage van de middelen die de gemeente beschikbaar stelt voor de culturele functies specifiek gereserveerd voor de gezamenlijke thema's cq om de uitvoering van deze samenwerking te faciliteren (zie hoofdstuk 5. hieronder).

3.2 Samenwerking tussen de culturele instellingen

Ten aanzien van de samenwerking vindt de gemeente de volgende (inhoudelijke) punten van belang:

- Cultuureducatie als speerpunt; doorontwikkelen rol combi-functionaris cultuur
- Versterken culturele uitstraling/centrumfunctie van Heerenveen met evenementen en festivals

² Bibliotheken Mar en Fean geeft aan dat 'De Bibliotheek op School' een specifieke kernfunctie van de bibliotheek is en in het kader van de richtinggevend kaders dus deel uitmaakt van de afzonderlijke functies van de bibliotheek (zie para. 4.1). Bredere functies zoals bijvoorbeeld leesbevordering horen wel bij het gezamenlijke thema.

- Gezamenlijke programmering; cross-overs
- Actieve bijdrage aan KH 2018 en Frysk
- Opstellen gezamenlijk culturele agenda Heerenveen
- Gezamenlijk benutten externe financiërsbronnen
- Borgen cultuurhistorisch erfgoed
- Actieve dialoog aangaan met inwoners, amateurkunst, bedrijfsleven en maatschappelijk veld; bundelen van krachten in het culturele domein
- Bijdrage leveren aan gemeentebestuur sociaal domein; bevorderen sociale cohesie; speciale aandacht voor de doelgroepen jongeren (18-) en kwetsbare groepen volwassenen
- Uitwerken rol vrijwilligers binnen het culturele domein
- Aanjagen culturele vernieuwing en innovatie
- Gezamenlijk opzetten beleidsmonitor cultuur.

In een convenant zullen de vier culturele instellingen aangegeven hoe ze de samenwerking vorm zullen geven en realiseren.

3.3 Richtinggevende kaders gezamenlijke thema's cultuur

3.3.1 (Cultuur)educatie

Huidige situatie

De culturele instellingen dragen allemaal bij aan verschillende aspecten van (cultuur)educatie en voor Ateliers Majeur staat het centraal.

Bibliotheek

Stimuleren van 'een leven lang leren':

- Bibliotheek stimuleert scholing en ontplooiing door het organiseren van lezingen, workshops, presentaties en cursussen in de bibliotheek(-eken).
- Leesbevordering: specifiek met het oog op hulp bij laaggeletterdheid en leesbeperkingen is de bibliotheek zowel preventief als ondersteunend (bijvoorbeeld het digitaalhuis) actief.

Posthuis Theater

Activiteiten en programmering gericht op kinderen / jeugd.

Ateliers Majeur

Vormgeven aan de culturele loopbaan (fases 1 + 2 en voorlopig nog beperkt fase 3) van iedere inwoner. Invulling geven aan doorlopende leerlijn met private aanbieders in wijken/dorpen, amateurkunst en docenten AM.

Museum Heerenveen (plan Museum Heerenveen, mei 2015)

Vanuit de rol als 'lokale erfgoed verteller' ondersteuning van scholen bij het bevorderen van kennis én besef van cultuurhistorie Heerenveen. Deze activiteiten vinden plaats via de combinatiefunctionaris cultuur op school en in het museum.

Richtinggevende kaders

Ten aanzien van cultuureducatie geldt als uitgangspunt het model van de culturele loopbaan (nu al toegepast bij kunst- en cultuureducatie conform de overeenkomst met Ateliers Majeur) waarbij gemeenschapsmiddelen worden ingezet voor fases 1 en 2. Deze benadering sluit ook aan bij het speerpunt 'participatie' in het gemeentelijke cultuurbeleid. Hierbij komen in fase 1 alle kinderen in aanraking met de belangrijkste aspecten van cultuureducatie ('prikkelen, kennismaken, aanraken'). In fase 2 gaat het om 'oriënteren' waar kinderen die belangstelling tonen, de mogelijkheden krijgen om hun

gekozen richting nader te verkennen. Momenteel worden middelen ook beschikbaar gesteld voor de eerste drie jaar van fase 3 maar deze worden op termijn afgebouwd. Fase 4 van verdere, individuele ontwikkeling wordt niet financieel ondersteund door de gemeente.

Door een stevige, langdurige inbedding van de rol van de verschillende vormen van cultuur in de basisscholen (en voorschool) wordt de ambitie ten aanzien gelijke kansen voor ieder kind en het vergroten van de kansen van optimaal participeren binnen de samenleving voor kinderen in de basisschool (en voorschool) leeftijd vormgegeven. De samenwerking tussen de culturele instellingen / aanbieders en de scholen dient nader ontwikkeld te worden. Uitgangspunt hierbij is, dat de scholen aangeven hoe cultuureducatie het beste kan bijdragen aan hun 'onderwijspakket' en in overleg met de aanbieders van culturele functies wordt gekeken hoe zij het op de meest effectieve wijze hier invulling aan kunnen geven: vanuit de vraag / behoefte dus. Op deze wijze wordt ook rekening gehouden met de volgende uitgangspunten van het cultuurbeleid 2017-2020 van het Ministerie van OC&W (brief aan de Tweede Kamer, juni 2015): "Het is belangrijk dat culturele instellingen scholen niet zien als afzetmarkt voor hun aanbod, maar als een partij, in wier behoeften zij willen voorzien. Vraag en aanbod zijn vaak niet goed op elkaar afgestemd." "Het is belangrijk dat scholen nog meer eigenaar worden van het cultuuronderwijs in de school."

In nauw overleg met de scholen dient de beoogde samenwerking en de onderlinge afstemming op het gebied van cultuureducatie uiteengezet te worden. Leidend hierbij is de behoefte zoals aangegeven door de (voor)scholen, hoewel de culturele instellingen ook een belangrijke stimulerende rol hebben. In het programma dient o.a. aangegeven te worden:

- De behoefte aan de verschillende aspecten van cultuureducatie, bijvoorbeeld muziek, theater, dans, lezen en cultuurhistorie;
- Kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van de aan te bieden cultuureducatie (de aard van de verschillende activiteiten, het aantal leer momenten / leerlingen etc.)
- Hoe (en door welke uitvoerende partij) de verschillende onderdelen van cultuureducatie worden aangeboden.

3.3.2 Sociaal domein

De maatschappij verandert en wordt steeds complexer en ingewikkelder. Dit vraagt om persoonlijke ontwikkeling van mensen. Het is gemeentelijk beleid om iedereen actief aan de samenleving te laten deelnemen. Maar niet iedereen is daar voor toegerust. Nodig is kennis en persoonlijke vaardigheden en daarbij is extra aandacht nodig voor de doelgroepen jongeren (18-) en de kwetsbare groepen in de samenleving. De gemeente verwacht van de culturele instellingen dat ze een actieve rol vervullen in het sociaal domein.

Huidige situatie

Bibliotheek

De bibliotheek richt zich op de persoonlijke ontwikkeling van mensen en de verbetering van hun kansen in de maatschappij. Dit gebeurt door middel van leesbevordering, de rol als laagdrempelig informatiecentrum, plek voor sociaal debat en lezingen, ontmoetingsplaats etc.

Posthuis Theater

Ondersteuning van amateur theatergroepen in de gemeente. En door de keuze voor maatschappelijk relevante voorstellingen en activiteiten.

Ateliers Majeur

Vormgeven van de culturele loopbaan (fases 1 + 2 en voorlopig nog beperkt fase 3) van iedere inwoner; aanjagen van alle kunst- en cultuureducatie, -participatie en -beleving in de gemeente en het verbinden van culturele initiatieven.

Museum Heerenveen

Het Museum maakt heel veel gebruik van vrijwilligers. Met name ouderen in bijvoorbeeld de stichting Werkgroep Oud-Heerenveen' zijn actief betrokken bij het "vertellen van het verhaal van Heerenveen".

Richtinggevende kaders

In het culturele programma dienen de instellingen aan te geven hoe de culturele functies zullen bijdragen in het sociale domein. Hierbij hoort onder andere afstemming met het beleid van de gemeente op dit beleidsveld.

Cultuur kan een belangrijke bijdrage leveren in het sociale domein: vooral kwetsbare groepen in de samenleving kunnen via participatie in culturele activiteiten worden geholpen om in contact te komen met anderen en krijgen ze kansen op het gebied van zelfontplooiing. Cultuur kan hierbij preventief werken als het gaat om de zorgbehoefte van de inwoners van de gemeente. Een actueel voorbeeld van een dergelijk initiatief is het 'Digitaal Huis' dat in het najaar 2015 in de bibliotheek van start is gegaan.

De gemeente vindt dat de inzet van vrijwilligers een belangrijke bijdrage kan leveren op het gebied van participatie. Het Museum Heerenveen (en het Museum Belvédère) maken veel gebruik van vrijwilligers en de gemeente vindt dat de mogelijkheid om meer met vrijwilligers te werken door alle culturele functies moet worden benut. In de uitwerking van de gezamenlijke thema's dient de rol van vrijwilligers opgenomen te worden.

3.3.3 Ontmoetingsfunctie (en bijdrage aan aantrekkelijk centrum Heerenveen)

Huidige situatie

Bibliotheek

Een van de functies van de bibliotheek is, vanuit de kernfuncties van leesbevordering en informatieverstrekking, als ontmoetingsplek voor een breed publiek. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het seniorencafé en de lezingen en debatten die in de bibliotheek in Heerenveen worden georganiseerd. Ook de bibliotheken in de dorpen Jubbega en Akkrum spelen in dit opzicht een belangrijke rol als laagdrempelige ontmoetingsplek voor de lokale bevolking.

Circa 25.000 mensen per maand bezoeken de bibliotheek in Heerenveen. De bibliotheek trekt mensen naar het centrum, soms ook in combinatie met bijvoorbeeld winkelen / boodschappen doen (hoewel dit lastig te kwantificeren is). De bibliotheek wordt überhaupt gezien als een van de 'onmisbare' voorzieningen in het stadscentrum (los van de wettelijke verplichting).

Posthuis Theater

Het Posthuis Theater draagt bij aan het profiel van Heerenveen, ook in (boven)regionaal verband, o.a. als vestigingsfactor.

Als 'spin-off' draagt bezoek aan het Posthuis Theater bij aan omzet van de horeca-branchen in Heerenveen (inschatting volgens een recent rapport van het Posthuis Theater dat het om € 150.000 - € 200.000 per jaar gaat).

Het Posthuis Theater dient als ontmoetingsplek voor de bezoekers van theatervoorstellingen en bij verhuur voor vergaderingen etc.

Ateliers Majeur

Ateliers Majeur draagt bij aan het kunst en cultuur profiel van Heerenveen.

Door de decentrale ligging van de meeste 'centrale' activiteiten van Ateliers Majeur in de Rinkelbom, woonwijk De Greiden, is er geen wezenlijke bijdrage aan de centrumfunctie.

Museum Heerenveen

Het Museum trekt bezoekers naar het centrum, wel/niet in combinatie met gebruik van andere voorzieningen in het centrum.

Richtinggevende kaders

'Ontmoeting' speelt bij de verschillende culturele functies een rol (hoewel dit geen doel op zich is). Hier ligt ook een relatie met het speerpunt 'participatie' in het gemeentelijke cultuurbeleid. Het is van belang dat het 'ontmoetingsaanbod' van de verschillende culturele instellingen goed wordt afgestemd zodat zij aanvullend zijn, goed aansluiten bij de vraag en behoefte in Heerenveen en kostefficiënt zijn als het gaat om de gemeenschapsmiddelen die hiervoor beschikbaar worden gesteld.

Door hun functies en activiteiten dragen de verschillende culturele instellingen ook allemaal bij aan de aantrekkingskracht van het centrum van Heerenveen. Hier verwacht de gemeente eveneens dat het aanbod goed wordt afgestemd, ook met andere aanbieders in Heerenveen en het evenementenbeleid van de gemeente, en dat er optimaal wordt ingespeeld op de behoefte en kansen.

In hun culturele programma dienen de instellingen aan te geven hoe ze samen de ontmoetingsfunctie (en bijdrage aan een aantrekkelijk centrum) vorm willen geven. Hierbij moet onder andere aangeven hoe door samenwerking en betere afstemming het 'integrale product' (kost) efficiënter en beter afgestemd op de behoefte geleverd kan worden. Brede afstemming met andere activiteiten en evenementen in Heerenveen is hierbij ook van belang waarbij Heerenveen 'n Gouden Plak een goed afstemmingsplatform biedt.

3.3.4 Culturele Haadstêd 2018

Culturele Haadstêd 2018 en Frysk worden in het gemeentelijke beleid maar ook in het nieuwe Provinciale Collegeakkoord (/ Provinciale Uitvoeringsagenda) 'Mei elkenien foar elkenien 2015-2019' als kansrijke thema's beschouwd. De gemeente vindt het belangrijk dat de culturele instellingen hun krachten bundelen om ervoor te zorgen dat Heerenveen de kansen die zich hiermee worden gemoed, optimaal benut.

4 Afzonderlijke culturele functies

4.1 Theaterfunctie (/Posthuis Theater)

Beleidsplan Posthuis Theater

Kernfuncties

- Verzorgen en vertonen van podiumkunst
- Faciliteren van amateurkunst (/ onderwijs)
- Faciliteren van podiumkunst gerelateerde activiteiten buiten het theatergebouw
- Uitbuiten van het theatergebouw

Doel / Missie

'Het Posthuis Theater wil zich verder ontwikkelen als hét regionale centrum waar inspiratie, presentatie, educatie en creatie samen komen.'

Dit wil het Posthuis Theater bereiken door oog te hebben voor wat er leeft in de samenleving, met een prioriteit voor het eigen verzorgingsgebied.

Aanvullend doel:

Van 80% podiumkunst, 20% overige activiteiten nu naar op termijn 40% podiumkunst, 60% overige activiteiten.

Trends en Ontwikkelingen

- Tegen de landelijke trend in is het aantal bezoekers (= verkochte kaarten) de laatste jaren stabiel gebleven (de verdeling over genres is wel veranderd).
- Theater / podiumkunst staat onder druk in de moderne maatschappij: veel concurrerende activiteiten, minder overheidsgeld etc.
- Net als veel andere theaters, minder programma / voorstellingen (in verband met verzadiging van de markt)'.- Commerciële omzet is de laatste jaren sterk gegroeid maar stagneert nu.
- Van 'traditioneel' naar 'documentair' theater ('maatschappelijke onderwerpen op een theatrale wijze over het voetlicht brengen'): is een van de pijlers waar het Posthuis de laatste jaren mede-initiatiefnemer van is en waarmee deels een mogelijke daling van bezoekersaantallen is voorkomen.
- Samenwerking: op het gebied van programmering en marketing met andere theaters in de regio en (enigszins) met andere culturele instellingen in Heerenveen.

Richtinggevende kaders gemeente

- i) Een toekomstbestendige theaterfunctie in Heerenveen, tegen zo laag mogelijke kosten / financiële bijdrage van de gemeente.

Toelichting en relatie met onderzoek naar mogelijke verzelfstandiging van het Posthuis Theater:

De gemeente vindt behoud van de theaterfunctie in Heerenveen van groot belang. Dit op basis van de culturele bijdrage maar ook de economische en sociale waarde voor Heerenveen en veel inwoners van de gemeente.

In het recente onderzoek naar mogelijke verzelfstandiging van het Posthuis Theater is onder andere geconcludeerd dat een toekomstbestendig theater mogelijk is met of zonder verzelfstandiging. Bij verzelfstandiging gaat men uit van een zuiverdere relatie tussen het theater en de gemeente met een duidelijke afbakening van rollen en waarbij de gemeente stuurt op hoofdlijnen en de uitvoerende partij vrij is om in te

spelen op de markt. In het onderzoek is geconcludeerd dat effectieve aansturing (met of zonder verzelfstandiging) vooral afhankelijk is van een duidelijke visie van de gemeente om op te sturen en waarbij het theater weet welke prestaties worden verwacht. De richtinggevende kaders zijn hier voor een eerste stap die nader vervolgens uitgewerkt moeten worden in criteria waarop gestuurd kunnen worden.

In het onderzoek is ingegaan op de vraag of cq in hoeverre bedrijfseconomische en financiële voordelen (bijvoorbeeld efficiencyvoordelen uit marktwerking en of het inkopen van back-office functies) te realiseren zijn bij verzelfstandiging. Geen eenduidige conclusies hierover zijn getrokken. Ook binnen de huidige organisatievorm zijn er bijvoorbeeld mogelijkheden om meer marktgericht te opereren waar dit gewenst is. Ervaringen elders laten een gemengd beeld zien. Verder blijkt in de praktijk dat (taakstellende) financiële voordelen bij verzelfstandiging niet altijd haalbaar blijken te zijn.

Op korte termijn wordt verwacht dat bij verzelfstandiging van het Posthuis Theater de gemeente hogere kosten moet maken, bijvoorbeeld als gevolg van frictiekosten van personeel en een eventuele bruidsschat om verplichtingen af te kopen en als dekking voor extra kosten voor de uitvoerende partij tijdens de overgang naar een zelfstandige organisatie. Op de langere termijn zijn efficiencyvoordelen wellicht wel te halen.

In het kader van het huidige interne reorganisatieplan is de insteek dat door de reorganisatie het Posthuis Theater inhoudelijk en financieel toekomstbestendig wordt gemaakt, wel of niet in een verzelfstandigde vorm.

- ii) Behoud van de unieke ambiance en sfeer van het Posthuis Theater (sociëteitszaal / theaterzaal-podium).

Toelichting: De bijzondere ambiance / sfeer van het Posthuis Theater is een belangrijke onderscheidende factor ten opzichte van andere regionale theaters cq concurrerende theaters in Fryslân. Deze troefkaart moet ook in de toekomst worden gekoesterd. Een hoofdpodium / zaal passend bij een regionaal theater wordt ook als essentieel beschouwd.

- iii) Speciale aandacht voor maatschappelijk relevante onderwerpen cq de behoefte van de inwoners van deze gemeente en de regionale doelgroep.

Toelichting: De gemeente vindt het belangrijk dat het theater in Heerenveen zijn maatschappelijke relevantie verder uitbreidt cq ontwikkelt. Het initiatief 'Podium van de stad' elders in Nederland wordt als een interessant voorbeeld gezien waarbij partijen uit de samenleving worden uitgenodigd om zelf programma's en/of voorstellingen te realiseren in het theater. En bij de programmering en aanverwante activiteiten dient naast culturele en financiële overwegingen maatschappelijke relevantie mee te wegen. Daarbij dienen de doelgroepen 'jongeren' en sociale kwetsbare groepen in de samenleving speciale aandacht te krijgen (zie ook het gemeenschappelijke thema 'sociaal domein' hieronder).

- iv) Blijvend aandacht besteden aan het stimuleren en assisteren van amateurtheater in de gemeente.

Toelichting: in verband met haar maatschappelijke functie en de rol om theater in de gemeente te stimuleren, dient amateurtheater actief te worden gefaciliteerd.

- v) De mogelijkheden van het theatergebouw maximaal benutten voor verschillende commerciële en maatschappelijke functies en activiteiten.

Toelichting: het Posthuis Theater staat tijdens het theaterseizoen (september t/m mei) overdag en in de avonden vaak leeg. Het gebouw van het theater dient effectiever te worden uitgebuit voor verschillende activiteiten en doelgroepen. Daarnaast moet

gekeken worden in hoeverre het gebouw (deels) ook in de zomer nuttig gebruikt zou kunnen worden. Deze richtingen sluiten aan bij het 'aanvullende doel' in het plan van het Posthuis Theater (zie hierboven).

- vi) Het Posthuis Theater doorontwikkelen als hét regionale centrum waar inspiratie, presentatie, educatie en creatie samen komen.

Toelichting: deze ambitie is opgenomen in het beleidsplan van het Posthuis Theater en is al zichtbaar in activiteiten die het theater, vaak samen met andere partijen ontwikkelt en/of initieert. De gemeente verwacht dat het theater deze koers verder uitbouwt en vorm geeft. Samenwerking met de andere culturele instellingen in de gemeente en met andere theaters in de regio dient in dit verband optimaal te worden benut.

4.2 Bibliotheekfunctie gemeente Heerenveen

Huidig beleid (Meerjaren beleidsplan Bibliotheken Mar en Fean 2015-2019)

Kernfuncties

1. Leesbevordering bij alle groepen uit de samenleving van de gemeente
2. Laagdrempelig informatiecentrum / informatieverstrekking van informatie
3. Fysieke en digitale ontmoetingsplek voor een breed publiek
4. Faciliteren en stimuleren van zelf ontplooiing / persoonlijke ontwikkeling van de bewoners van de gemeente
5. Debat en cultuurbevordering in de breedste zin van het begrip.

Doel / Visie

'De bibliotheek ontwikkelt zich door tot een publieke ontmoetingsplek met als doel mensen in staat te stellen kennis, ervaring en interesses te delen waarbij thema's als lezen, leren en informeren centraal staan.'

Missie

- De bibliotheek verbindt mensen, kennis en informatie, fysiek en digitaal.
- De bibliotheek richt zich op de persoonlijke ontwikkeling van mensen en de verbetering van hun kansen in de maatschappij.
- De bibliotheek is de plek voor ontmoeting en inspiratie, waar iedereen welkom is en waar altijd wat te doen en wat nieuws te vinden is.

Kernoorden hierbij zijn: verbinden, creëren, ontplooiën en ontspannen.

Trends en ontwikkelingen

- Bibliotheekwet per 1 januari 2015: In deze wet is vastgelegd dat iedere Nederlander toegang moet hebben tot een openbare bibliotheek, zowel in fysieke als digitale vorm. Ook zijn de functies (zie de vijf kernfuncties hierboven) en voorwaarden vastgelegd waaraan een openbare bibliotheek moet voldoen.
- Rapport Cohen, jan 2014: 'Bibliotheek van de toekomst, knooppunt voor kennis, contact en cultuur.' Centraal staat 'ontwikkeling en ontplooiing van het individu'. Belangrijk hierbij is 'minder collectie, meer connectie (= verbinden)'. 'Een centrale, dynamische ontmoetingsplaats waar mensen komen om in een inspirerende omgeving kennis en vaardigheden op te doen: laagdrempelig, toegankelijk, niet commercieel van karakter. De bibliotheek is een vitale schakel in een samenleving die het meer dan ooit van kennis en innovatie moet hebben.
- Digitale ontwikkeling: e-books, multimedia, digitale informatie'
- De bibliotheek in een veranderende samenleving (individualisering / participatiemaatschappij / zelfredzame burger); verbinding / ontmoeting; educatie en leesbevordering.

Richtinggevende kaders van de gemeente

Conform de Bibliotheekwet 2015 zijn de vijf kernfuncties van de bibliotheek (zie hierboven) vastgelegd. In het Meerjaren Beleidsplan Mar en Fean 2015-2019 zijn beleid en actielijnen voor de bibliotheek in de regio, waaronder Heerenveen, uiteengezet. In de richtinggevende kaders geeft de gemeente aan hoe ze op basis van de kernfuncties nadere invulling wil geven aan de bibliotheekfunctie in deze gemeente.

- i) Een toekomstbestendige bibliotheek voor alle inwoners, tegen zo laag mogelijke kosten / financiële bijdrage van de gemeente.

Toelichting: de bibliotheekfunctie zit in een transitiefase (zie rapport Cohen bij 'trends en ontwikkelingen' hierboven). De meningen lopen uiteen hoe de bibliotheek van de

toekomst eruit zal/moet zien. Duidelijk is, dat de bibliotheek zich steeds moet aanpassen aan de digitale ontwikkelingen en aan de veranderende behoeften van de inwoners. In dit verband verwacht de gemeente dat de bibliotheek de mogelijkheden voor kostenverlaging ook benut, onder andere waar minder fysieke ruimte nodig is dan in de huidige situatie in verband met de verschuiving van het accent van het uitlenen van boeken naar digitale media en informatie.

- ii) De bibliotheek moet goed bereikbaar blijven voor alle bewoners van de gemeente.

Toelichting: De vorm, de dienstverlening en de doelgroepen van de bibliotheek zijn aan het veranderen. De gemeente beschouwt het aantal bezoekers als een van de belangrijke indicatoren van maatschappelijke waardering voor de bibliotheek. In dit verband cq met het oog op de toegang tot de fysieke bibliotheek voor alle bewoners is voor de gemeente uitgangspunt dat naast de bibliotheek in Heerenveen de bibliotheken in Jubbega en Akkrum in de toekomst ook worden behouden.

- iii) Verschuiving van de functie van de traditionele (boeken)bibliotheek naar de bibliotheek waar 'connectie' centraal staat (zie rapport Cohen). De bibliotheek moet zich verder ontwikkelen als hét laagdrempelige informatiepunt op het gebied van informatisering en digitalisering waar alle burgers terecht kunnen.

Toelichting: Deze veranderende rol zal vorm moeten krijgen in een verschuiving in accent van de boekencollectie naar activiteiten die bijdragen aan informatieverstrekking en in dit verband het effectief verbinden van mensen met een breed scala aan informatiebronnen.

Het gaat hierbij o.a. om digitale informatie waarvoor andere vormen van dienstverlening en andere competenties vereist zullen worden van het personeel van de bibliotheek.

- iv) Flexibel inspelen op actuele vragen en behoeften op het gebied van kennis en informatie van de verschillende doelgroepen in de Heerenveense samenleving.

Toelichting: De veranderende maatschappelijke context vergt een andere vorm van bibliotheek en aanbieden van functies en activiteiten. De bibliotheek fungeert als partner in de netwerk- en participatiesamenleving. De gemeente verwacht dat de bibliotheek haar functies en activiteiten nader zal ontwikkelen om zo effectief mogelijk bij te dragen aan de kennis en vaardigheden van de inwoners van de gemeente.

In dit verband heeft de bibliotheek tevens een speciale verantwoordelijkheid als het gaat om de toegankelijkheid en gebruik van dergelijke diensten door kinderen en kwetsbare groepen in de samenleving (bijvoorbeeld ouderen, laaggeletterden en allochtonen). De gemeente verwacht dat de bibliotheek o.a. door de contacten met haar partners in het maatschappelijke veld goed op de hoogte blijft van de actuele behoeften die zich voordoen in de samenleving.

De aard en omvang van deze activiteiten en het aantal deelnemers en doelgroepen die worden bereikt, worden door de gemeente beschouwd als belangrijke indicatoren van de maatschappelijke waardering voor de functies.

NB Zie ook de gemeenschappelijke thema's 'sociaal domein' en ontmoetingsplek.

- v) Bibliotheek op School: vanuit de rol als 'leesbevorderaar' ondersteuning van scholen (en voorschool) cq formeel onderwijs in taalontwikkeling.

Toelichting: het gaat hier vooral om de rol van 'educatieve bibliotheek' met als doel:

- Goed kunnen lezen met leesplezier
- Voorkomen van laaggeletterdheid
- Bevorderen van ontwikkelingskansen.
- Mediawijs zijn.

4.3 Kunst- en cultuureducatie (/ Ateliers Majeur)

Achtergrond / Inleiding

Kernfunctie / gemeentelijke opdracht

- producten leveren op gebied van kunstzinnige vorming, waarbij alle kinderen/jongeren in de leeftijd van 4 t/m 18 jaar in de gemeente Heerenveen minimaal kennismaken met cultuur (uitgangspunt: vier fasenmodel en lesgeven in groepsverband)
- producten leveren waarin volwassenen zich kunnen oriënteren op kunstzinnige vorming (vormgeven culturele loopbaan tegen betaalbaar kostendekkend tarief)
- Aanjagen van alle kunst- en cultuureducatie, -participatie en -beleving in de gemeente
- Verbinden van culturele initiatieven

Doel / Missie

De missie van AM is om iedere bewoner in Heerenveen de mogelijkheid te bieden om een eigen kunst en culturele ontwikkeling door te maken en een culturele loopbaan te volgen, gebruikmakend van *alle* culturele partners in de gemeente en haar omgeving. AM werkt vanuit het belang en de waarde van kunst en cultuur op terreinen als persoonlijke groei, gemeenschapszin, integratie, onderwijs, veiligheid, toerisme en economie.

AM wil een brug slaan tussen enerzijds de individuele keuze voor kunst en cultuur tbv *persoonlijke ontwikkeling* en de maatschappelijke (lees: gemeentelijke) opdracht op kunst en cultuur in te zetten voor gemeenschappelijke doelen.

Door deze verbinding, samen met partners, te leggen kan een toekomstbestendige en sociaal maatschappelijk productieve kunst en cultuurpraktijk in Heerenveen ontwikkeld worden.

AM stelt zich ten doel om een *sturende en aanjagende rol* te vervullen in het veld van kunst en cultuur in Heerenveen, waardoor persoonlijke zelfverwerkelijking en maatschappelijke meerwaarde tot wasdom kunnen komen.

AM heeft samenwerking gelegd met basisonderwijs, voortgezet onderwijs, het verenigingsleven/amateurkunst en de private sector. Daarvoor heeft AM acht inhoudelijke programma's ontwikkeld. Per programma zijn beoogde resultaten beschreven evenals te behalen contactmomenten. In totaal heeft AM in 2013-2014 ca. 70.000 contactmomenten gerealiseerd. (Een contactmoment is elk professioneel / vakinhoudelijk 'educatie-moment' tussen een individuele medewerker van AM met kinderen, scholieren, cursisten etc.)

Trends en Ontwikkelingen

- AM ontwikkelt projecten die kunnen bijdragen aan de nieuwe opdrachten die de gemeente krijgt op het gebied van de nieuwe participatie maatschappij, de WMO, AWBZ en jeugd en jongerenbeleid.
- Participatie via kunst en cultuur staat centraal. Daarvoor wordt samenwerking opgezet met o.a. Talant en Caleidoscoop
- AM kijkt naar de kansen die er zijn in het continuïteitsrooster in het basisonderwijs, de huiskamergedachte in de ouderenzorg of om langdurig werklozen en/of jongeren weer actief te krijgen dmv een actief kunst en cultureel aanbod
- De huidige maatschappij kenmerkt zich steeds meer als 'n geheel waarin alles met alles is verbonden in een keten van processen. Gaat dan om: betrokkenheid, verantwoordelijkheid, oplossing gericht denken en proactief handelen.

- Deze stijgende complexiteit van de maatschappelijke ordening vraagt om vaardig burgerschap. De kunstkwalificaties leveren hieraan een wezenlijke bijdrage. Zowel op persoonlijk niveau als op het niveau van de samenleving.

Richtinggevende kaders gemeente

- i) Een toekomstbestendige kunst- en cultuureducatie functie in Heerenveen, tegen zo laag mogelijke kosten (/financiële bijdrage van de gemeente).

Toelichting: De gemeente vindt de aanwezigheid van laagdrempelige kunst- en cultuureducatie in Heerenveen belangrijk. Dit in eerste instantie vanuit de intrinsieke waarde die kunst en cultuur vervult voor persoonlijke groei en ontwikkeling.

De gemeente wil iedere inwoner (en specifiek elke 18-) in de gelegenheid stellen om een eigen kunst- en culturele ontwikkeling door te maken (beginfasen 1 + 2 van de culturele loopbaan, zie Bijlage). Iedere inwoner kan daarmee het eigen creatief en kunstzinnig potentieel aanboren en ontwikkelen.

(NB AM ondersteunt nu vier lesjaren van kinderen en jongeren met gemeentelijke subsidie. In het seizoen 2015-2016 wordt dit teruggebracht naar drie lesjaren en in het seizoen 2016-2017 naar twee lesjaren.)

Belangrijk is dat alle vormen en lagen van kunst en cultuur in Heerenveen worden verbonden zoals muziek, drama, beeldende kunst en nieuwe media. Dit door samen te werken met primair-, voortgezet- en beroepsonderwijs. En met private partijen, amateurkunst en met alle overige partners – van het kunst en culturele veld in Heerenveen.

De fasen 1 + 2 worden in samenwerking met het onderwijsveld, amateurverenigingen, collega professionele instellingen en de private sector ontwikkeld. De combinatiefunctionaris cultuur vervult hierbij een belangrijke, coördinerende rol.

- ii) Programmering en activiteiten die goed aansluiten bij maatschappelijk relevante behoeften.

Toelichting: De gemeente vindt het belangrijk dat de maatschappelijke relevantie (netwerkfunctie) van kunst- en cultuureducatie verder wordt uitgebreid cq ontwikkeld. Die dient bij programmering en aanverwante activiteiten aangetoond te worden. Daarbij is extra aandacht nodig voor de doelgroepen jongeren (18-) en kwetsbare groepen in de samenleving. Dit ook om sociaal maatschappelijk isolement actief tegen te gaan (cq. voorkomen).

Bij kunst- en cultuureducatie dient invulling te worden gegeven aan doorgaande persoonlijke leerlijnen samen met private aanbieders, amateurkunstverenigingen en de docenten. Programmering krijgt -op hoofdlijnen beschreven- inhoud en vorm via de jaarlijkse dienstverleningsovereenkomst met de gemeente.

- iii) Maximaal bijdrage aan zelfontplooiing van de inwoners van de gemeente.

Toelichting: Kunst- en cultuureducatie is een vitale schakel in een samenleving die gericht is op netwerken en persoonlijke vaardigheden. De gemeente verwacht dat functies en activiteiten nader zullen worden ontwikkeld om zo effectief mogelijk bij te dragen aan de kennis en vaardigheden van de inwoners. Hierbij hoort een 'op maat' benadering: inspelen op de vraag en behoeften van de verschillende doelgroepen in de Heerenveense samenleving.

4.4 Museumfunctie (/Museum Heerenveen)

Hoofddoel

'Museum Heerenveen is de plaats waar het verhaal van Heerenveen wordt verteld'.

Opdracht van de gemeente

Het museum heeft de opdracht gekregen de geschiedenis van Heerenveen veilig te stellen voor de toekomst. Het beheren, behouden, documenteren en presenteren van historisch erfgoed is hierbij de kernfunctie.

Kernfuncties (conform Statuten)

- Inrichten en exploiteren van een algemeen streekmuseum
- Het vergroten van kennis van de historische (kunst- en cultuur) geschiedenis van Heerenveen bij een groot publiek
- Het verzamelen van objecten van belangrijke waarde voor Heerenveen
- Verwerven en stimuleren van onderzoek, het beheren en presenteren van historisch erfgoed en het overdragen van kennis
- Inwoners en organisaties verbinden met de eigen historie en met elkaar
- De ligging (locatie) in het centrum geeft kracht en taak tot verbinden

Visie:

- Het museum bewaart de Heerenveense cultuur voor de toekomst, toont deze in het nu en geeft kunst- en cultuureducatie een belangrijke plek.
- Het museum is er voor een breed publiek van alle leeftijden.
- Het publiek komt voor kunsttentoonstellingen en presentaties van regionale en op termijn van landelijke betekenis en het cultuurhistorisch erfgoed van Heerenveen en omgeving.
- Het museum zet aan tot meningsvorming en discussie en kenmerkt zich door een open, kleurrijke cultuur.

Trends en ontwikkelingen

- Door het Museum is de afgelopen periode veel tijd en energie gestoken in het zoeken naar een nieuw profiel dat het Museum een positiever toekomstperspectief kan bieden (cq toekomstbestendig kan maken). Een herinrichting, nieuwe naam en imago zijn het resultaat daarvan. Het Museum gaat zich toespitsen op twee verhaallijnen over Heerenveen; (1) 'De Heeren van het veen' en Domela Nieuwenhuis (2) "Made in Heerenveen" over Ambacht, Leisure en Middenstand
- Teruglopend regulier bezoek; 2014 : 8.700. Groepsbezoeken en ruimteverhuur is gestegen. Meer inzicht in bijvoorbeeld het aantal betalende bezoekers, wel of niet gekoppeld aan tentoonstellingen, is nu bij de gemeente niet bekend.
- De begroting 2016 laat een negatief saldo zien. Dit dwingt tot harde maatregelen aan de kostenzijde. Genereren van eigen inkomsten is een lastige opgave gebleken.
- Het ontbreekt het Museum aan voldoende personeel, tijd en middelen om substantiële activiteiten op het terrein van fondsenwerving te ontplooiën (fondsen ondersteunen veelal projecten en zelden exploitaties). Voornemen om professional in te zetten voor fondswerving.
- Efficiëntievoordeel van het voorgenomen cultuurbedrijf is niet gerealiseerd.
- Er is een start gemaakt met het digitaliseren van de Museumbibliotheek. Er wordt in 2015 een collectie- en restauratieplan ontwikkeld. In de bibliotheek is een uitgebreide cultuurhistorische foto-, kranten- en boekencollectie over Heerenveen en omgeving.
- In 2014 zijn 6 tentoonstellingen gehouden waarvan 3 grote zgn. 'crowdpleasers'. De kleinere tentoonstellingen hebben een plaatselijk karakter.
- Rondleidingen worden gegeven in het museum maar ook via stadstours.
- Nieuw: VVV agentschap is overgenomen.

- Educatie, zowel voor kinderen als ouderen. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de combinatiefunctionaris cultuur. Daarvoor zijn bestaande museumlessen en worden speciale museumlessen gemaakt op aanvraag van scholen. Er is gestart met cultuurblokken voor voortgezet onderwijs.

Richtinggevende kaders van de gemeente

- i) Een toekomstbestendige streekmuseumfunctie tegen zo laag subsidie van de gemeente die betekenisvol is en blijft voor de Heerenveense samenleving.

Toelichting: De museumfunctie in Heerenveen heeft het moeilijk. Het aantal bezoekers van het Museum Heerenveen loopt terug. Het Museum zit financieel ook in zwaar water. Het Museum is hier heel goed van bewust en is druk bezig het tij te proberen te keren. De gemeente is in gesprek met het Museum Heerenveen over de mogelijkheden om de museumfunctie steviger en toekomstbestendig te maken. De richtinggevende kaders zijn hierbij van belang. Onder andere is het belangrijk dat het museum zich richt op een breed publiek en uiteraard op diegene met speciale interesse voor de cultuurhistorie en het culturele erfgoed van Heerenveen. Het museum moet zo uitnodigend en aantrekkelijk mogelijk zijn. De mogelijkheden van externe financieringsbronnen en kostenverlaging dienen blijvende aandacht te krijgen.

- ii) Doorontwikkelen van de streekmuseumfunctie naar een museum waar "cultuurhistorie" centraal staat.

Toelichting: 'Het verhaal van Heerenveen' is de kern. Maar dit is als basis te smal voor het museum om bedrijfseconomisch rendabel te kunnen functioneren. Om inwoners, tezamen met toeristen, te verleiden om het museum te bezoeken is vernieuwing én innovatie van het huidige museumconcept nodig. Naast een museum waar "lokale en regionale cultuurhistorie" centraal staat, heeft het museum een rol op het gebied van documentatie en informatie van dit onderwerp. Deze functie dient nader te worden ontwikkeld in afstemming cq afstemming met het overige aanbod op dit gebied (bijvoorbeeld het HIP). De gemeente verwacht dus dat het museum aansluiting weet te vinden bij de informatiebehoefte van in erfgoed/cultuurhistorie geïnteresseerde inwoners in de huidige (en toekomstige) maatschappij.

- iii) Ontmoetings- en informatiepunt voor de vele vrijwilligers én in culturele erfgoed geïnteresseerde inwoners.

Toelichting: de gemeente verwacht dat de bijzondere functie als laagdrempelig ontmoetings- en informatiepunt voor alle cultuurhistorische groepen uit de samenleving verder zal worden ontwikkeld.

- iv) Bij het aanbieden van lessen gerelateerd aan cultuurhistorie speciale aandacht voor kinderen.

Toelichting: het (blijven) uitdragen van 'het verhaal van Heerenveen' voor alle groepen in de maatschappij is belangrijk. De gemeente verwacht dat deze functie in samenwerking met de combinatiefunctionaris cultuur verder zal worden ontwikkeld.

Bijlage 1

De culturele loopbaan van Stichting Ateliers Majeur (fases 1 t/m 4)

Fases

De fases zijn gebaseerd op de culturele loopbaan van een willekeurige inwoner van de gemeente Heerenveen. Deze inwoner weet niets van kunst en cultuur

Fase I: Prikkelen, kennismaken, aanraken

Binnen fase 1 ligt het accent op de gemeenschappelijke

Fase I is de eerste stap van de culturele loopbaan. Centraal staat de eerste prikkeling, kennismaking, aanraking van kunst en cultuur in het leven van een inwoner van de gemeente Heerenveen. Dit gebeurt onder meer door een gevarieerd aanbod van kennismakingsactiviteiten in de vorm van festival presentaties, impulsactiviteiten, open activiteiten, wijk (Community Art) projecten, workshops, kortlopende trajecten o.a. in het kader van cultuureducatie op school of gratis proeflessen. Ben je geprikkeld en daardoor geïnteresseerd geraakt, dan doorloop je vervolgens fase II.

Rol van Stichting Ateliers Majeur:

- Aanbodfunctie: Een basiskunstaanbod dat in de toekomst garandeert dat ieder kind en jongere in Opsterland op enig moment in aanraking komt met kunst en cultuur en de kans krijgt zich daarin te oriënteren.
- Netwerkfunctie: Door gebruik te maken van de kunst en culturele omgeving het kind, de jongere, de inwoner in de gemeente Heerenveen verbinden aan zijn/haar kunst en culturele omgeving.

Fase II: Oriënteren

Binnen fase 2 ligt het accent op de gemeenschappelijke

In fase II krijg je

de mogelijkheid om je te oriënteren op het terrein van Kunst en Cultuur. Voorkeuren voor kunstbeoefening kunnen verder worden geëxploreerd, vaak na schooltijd, oriëntatielessen bij Stichting Ateliers Majeur (al dan niet in de wijk), specifieke kunstprojecten zoals de popsamenwerking etc. In fase II heb je een keuze gemaakt, waarin je jezelf verder wil ontwikkelen op het gebied van kunst en cultuur. Na deze oriëntatie stroom je door naar fase III.

Rol van Stichting Ateliers Majeur:

- Aanbodfunctie: Een brede waaier van oriëntatie bereikbaar voor iedereen.
- Netwerkfunctie: Door gebruik te maken van de kunst en culturele omgeving het kind, de jongere, de inwoner in Opsterland verbinden aan zijn/haar kunst en culturele omgeving.

Fase III: Ontwikkelen en verzelfstandigen

Fase 3 bevindt zich in de overgangsfase van gemeenschappelijke naar individuele verantwoordelijkheid

Fase III doorloopt één ieder die zich verder wil ontwikkelen in een bepaalde kunstvorm. Hierin zit het brede pakket aan basisopleidingen Stichting Ateliers Majeur samen met de particuliere markt wil bieden in alle disciplines van kunst en cultuur. Er wordt gewerkt naar een bepaalde zelfstandigheid om vervolgens op eigen kracht de weg te vinden in het brede cultuuraanbod, bijvoorbeeld bij een vereniging, een vervolgopleiding richting MBO/HBO-kunstonderwijs of les bij een particulier cursusbureau c.q. privé docent. Na deze fase stroom je door naar Fase IV

Rol van Stichting Ateliers Majeur:

- Aanbodfunctie: een zeer breed aanbod van kunst educatie met een sterk vraaggestuurd aanbod. Daar waar mogelijk aansluiten bij bestaande initiatieven, al dan niet ondersteund door bijdragen van de gemeente Heerenveen.
- Netwerkfunctie: scheppen van een verbinding naar de vervolgfase. Versterking van het ensemble spel door bijv. een gezamenlijk opzet met het omringende educatieve aanbod.

Fase IV: Vervolg

Binnen fase 4 ligt het accent op de individuele verantwoordelijkheid

In de laatste fase van de culturele loopbaan is de leerling/cursist doorverwezen naar de private markt. Dit is de laatste fase van de culturele loopbaan en de duur van deze fase is dan ook in beginsel onbeperkt. De private markt bestaat uit privé docenten, private ateliers, kunstbeoefening bij verenigingen zoals koren, harmonieorkesten, popbands, dansscholen, theatergezelschappen, een vervolgtraject dat leidt tot MBO/HBO-kunstonderwijs enz. maar ook (de docenten van) Stichting Ateliers Majeur zal daar een rol in spelen en daar waar de markt niet voorziet zal Stichting Ateliers Majeur zorgen voor privaat aanbod. Voor erkende talenten ontwikkelt Stichting Ateliers Majeur samen met haar omgeving (en de kunstopleidingen?) een speciaal traject. Stichting Ateliers Majeur stuurt op samenwerking, samenspel en crossovers. Daarnaast zorgt Stichting Ateliers Majeur voor inspirerende prikkelende workshops voor de private markt om deze waar mogelijk verder te professionaliseren.

Rol van Stichting Ateliers Majeur:

- netwerkfunctie:
 - *scheppen van productieve voorwaarden.*
 - *bieden van faciliteiten, zoals een podium / mogelijk een jaarlijks regio breed festival;*
 - *het creëren van een platform met het veld van de amateurkunst en professionele kunstinstituten voor uitwisseling van deskundigheid en ervaringen, plus het mogelijk maken van gezamenlijke initiatieven, bieden van podium / exposieruimte;*
 - *het smeden van verbanden tussen en het stroomlijnen en coördineren van bestaand aanbod;*
- aanbodfunctie:
 - *inspringen op de hiaten in de private markt (bijvoorbeeld het samenstellen van ensembles, vervolgcursussen, experimentele multidisciplinaire productiegroepen);*
 - *voor erkende talenten ontwikkelt Stichting Ateliers Majeur samen met haar omgeving en de kunstopleidingen van HBO-Hanzehogeschool en MBO-Friesland College een speciaal traject*

Een Culturele Loopbaan kan op ieder moment, binnen iedere fase, starten. Zo zal de ene persoon fase I tot en met IV chronologisch doorlopen, terwijl een ander direct bij fase III kan starten. Stichting Ateliers Majeur speelt een rol in alle vier de fasen van de Culturele Loopbaan. Zoals in de voorgaande tekst is aangegeven, is alleen de invulling van deze rol per fase verschillend.